

La Femosa

Núm. 172

ARTESA DE LLEIDA Gener- Febrer 1998

Revista d'opinió i informació local

La Femosa

Gener-Febrer
[172, 1998]

Edita l'Agrupació Cultural
La Femosa,
carrer dels Gallarts, 7. 25150.
Artesa de Lleida.

*

*Aquesta
publicació local
rep el suport de:*

Generalitat de
Catalunya
(Dept. de Cultura).

Diputació de Lleida
(Institut d'Estudis Ilerdencs).

Ajuntament
d'Artesa de Lleida.

Els articles que apareixen a les
planes de **La Femosa**
reflecteixen únicament l'opinió
de llurs signants.

2a. època.
Dipòsit Legal:
L-264-1981.

PÒRTIC

Com ja hem deixat dit moltes vegades, som uns defensors de la llengua. Som d'aquella mena de persones que pateixen per la supervivència de l'idioma. Si per nosaltres és molt clara la unitat lingüística de la llengua catalana en tots els territoris que van de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó, no veiem tan clara la força d'aquest idioma per vèncer les traves i el rebuig més descarcat que des de tantes bandes li posen i li manifesten. La llengua catalana ho té cada cop més difícil per continuar sent, no només una llengua de comunicació, sinó també una llengua de cultura.

Ara, el Parlament de Catalunya, amb un ampli consens (el Partit Popular i Esquerra republicana de Catalunya, per diferents motius, hi van votar en contra), ha aprovat una nova llei del català per mirar d'insentivar el seu ús al territori del Principat. Una llei, que si bé és important, no resoldrà per ella sola els problemes del català. Tothom sap que, malgrat tot, la llengua castellana segueix tenint tots els trumfos. El castellà no només és la llengua oficial de l'Estat, sinó que és també (sobre tot això) la llengua natural de tots els que s'oposen, d'una manera visceral, a la normalització de la llengua catalana. Com a castellano parlants, volen impedir que el nostre idioma prengui peu: no és el seu, no l'estimen. Els fa nosa. Anhelen encara, sense cap dissimulació, la uniformitat lingüística de l'Estat que, aneu a saber si per un imperatiu dret de conquesta, creuen que hi tenen dret.

La nova llei del català no canviarà aquesta manera de pensar ni, conseqüentment, aquesta actitud bel·licosa contra la nostra llengua i cultura de tota aquesta gent que viuen aquí amb nosaltres. La Generalitat i el Parlament de Catalunya són, per a ells, estaments secundaris, sense cap mena de força legal ni moral per fer canviar els seus criteris en l'ús de la llengua catalana. Són de parla castellana i viuen «en España», i com a espanyols es senten legitimats a combatre tot allò que va contra la «unidad de la Patria».

Per un altre costat, la nova llei del català, tampoc no canviarà avui per demà, l'actitud de molts catalans que (per una política de molts anys en contra de les nostres coses) se senten obligats a canviar de llengua, sempre que algú els parla en castellà. De totes les coses, la nostra poca agressivitat per defensar els nostres drets, la nostra manca de responsabilitat per seguir parlant en català en qualsevol col·loqui (encara que el nostre interlocutor ens parli en castellà), és la nota més preocupant (la més negativa) de cara a la supervivència, en tots els àmbits, de la nostra llengua.

Benvinguda digui la nova llei del català, però més que una llei, el que necessitem és un canvi d'actitud, un canvi d'estratègia per parlar català sempre i a tot arreu, sense canviar mai d'idioma, mentre siguem dins de l'àmbit territorial de la llengua catalana.

LA FEMOSA CUINA

ESPINACS AMB LLAGOSTINS

INGREDIENTS (per 6 persones)

Un Kg. de llagostins pelats

1/2 Kg. d'espínacs bullits

6 ous

Dues cullerades de crema de llet o nata líquida

Salsa holandesa (vegeu recepta)

En una paella es posen a sofregir els espínacs, després s'hi tiren els llagostins. A continuació els ous batuts i es va remenant sense que es faci truita. Finalment s'hi tiren les dues cullerades de llet per suavitzar-ho. Es treu del foc i s'hi afegeix la salsa rosa i es posa al forn a gratinar.

PASTA PER FER COQUES DOLCES I SALADES

INGREDIENTS

Per a la pasta (per deus coques)

1/4 de litre de llet

Menys d'un 1/4 de litre d'oli

Una cullerada de sal

1/2 Kg. de farina

Un paquet de llevat de pols

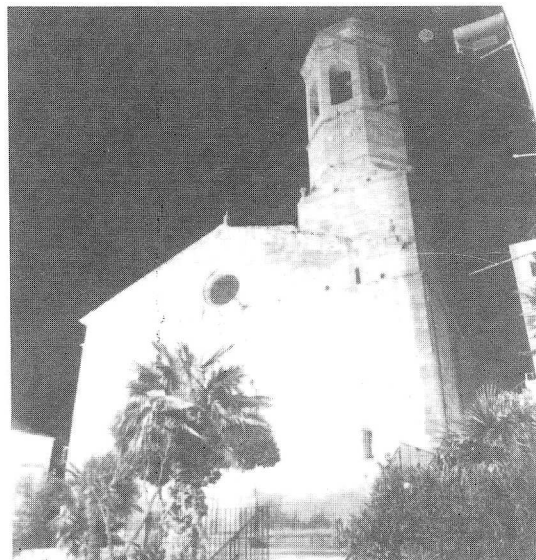
Es posa en un vol l'oli, la llet, la sal i s'hi tira la farina i el llevat. Es fa una pasta espessa. Un cop feta, s'aboca damunt del marbre i es treballa força estona, fins que agafi consistència. Es deixa reposar d'una a dues hores.

ÍNDEX

PÒRTIC	3
La Femosa Cuina	4
Notes i Notícies	6
Balanç Demogràfic 1997	9
Els Parlars Catalans	
<i>Per l'Independent de Donent</i>	10
El Nou Enllumenat Públic	11
Artesa de Lleida, Canviem-li el Nom?	
<i>Per Xavi</i>	14
Reciclar, Sí o No?	
<i>Per Pere Arnau</i>	15
Mots Encreuats	
<i>Per M. A. Navarro</i>	16
Casa de la Vila	
<i>Per A. Costafrada</i>	17
Projecte d'Estudi dels Jaciments Neolítics...	
<i>Per G.R.A. de La Femosa</i>	18
Imatges del Futbol Artesenc	22
Va de Vins	
<i>Per Xavi. P.</i>	24
Amb Poques Paraules (Émile Zola)	
<i>Per Felip Gallart</i>	27
Coses del Folklore	
<i>Per A. C.</i>	28

PORTADA:

L'església amb el nou enllumenat

NOTES I NOTÍCIES

NOVA DENOMINACIÓ DE NOMS DE CARRERS

El ple del dia 19 de desembre va acordar per unanimitat nomenar tot un seguit de nous carrers que tot i fer uns anys que ja estaven oberts encara no tenien nom oficial. Es va aprofitar per a batejar tots els carrers que integren el grup Germans Pujol i Reñé. Així es va crear com a NOUS CARRERS els següents: 1.- Al carrer que surt de davant de la Llar del poble i passa per darrera el Restaurant la Barretina se li posa el nom de carrer Pompeu Fabra 2.- Al carrer que va perpendicular a la carretera de Lleida i creua amb el carrer de les Eres se li posa el nom de carrer del Segrià 3.- Al carrer que va paral·lel al carrer del Segrià, on actualment hi ha una marisqueria, se li posa el nom de carrer de les Garrigues 4.- Al carrer perpendicular al final del carrer de Sant Ramon se li posa el nom de Travessia de Sant Ramon 5.- El carrer de les Hortes que ja existeix actualment es prolonga fins a l'altura dels Frigorífics San Miquel i d'aquí fins a la Panificadora. 6.- Al carrer que va perpendicular al carrer del Castell i passa per davant la Cooperativa la Ginesta se li posa el nom de carrer de la Ginesta.

Es va modificar els NOMS DE CARRERS següents: Al grup d'habitatges Germans Pujol i Reñé, se li dona noms a cada tram de carrer, així: 1.- El Carrer que començarà on acaba el carrer de les Hortes i passa per davant de les cases dels mestres se li posa el nom de carrer del Nord 2.- El carrer paral·lel al carrer del Nord se li posa el nom de carrer de la Noguera 3.- A la placeta que queda enmig d'aquest grup se li posa el nom de plaça de Salvador Jové Gías 4.- El carrer que sortirà de la plaça esmentada anteriorment i anirà a trobar el carrer de les Hortes, se li posa el nom de carrer de la Segarra 5.- El carrer que surt des de la placeta i agafa dues direccions, una cap als habitatges que van cap a l'horta i l'altra que va cap al carrer de les Eres se li posa el nom de Carrer del Pla d'Urgell 6.- Al carrer que

surt de la placeta i va fins baix al passeig del Cementiri se li posa el nom de carrer del Solsonès. 7.- Al carrer que va perpendicular al carrer de les Hortes i paral·lel al carrer de Sant Ramon se li posa el nom de Carrer de Jacint Verdaguer

FESTES DE NADAL

Com cada any, les festes nadalenques, han tingut un cert ressò popular i de participació als diferents actes que s'han celebrat. Així podem parlar del dia 25 de gener, dia de Nadal, en que va fer-se ball a la Sala de la Llar del poble i el dia 26, Sant Esteve, es va projectar la pel·lícula de cinema «La dama y el Vagabundo».

El dia de cap d'any, segurament la festa més marcada, per suposar un canvi d'any i per comportar la seva organització molt més enrenou. La festa s'inicia amb un sopar (fet per mestresses d'Artesa) servit a la Sala de la Llar del Poble per la mateixa comissió organitzadora. Acte seguit hi ha sessió de ball, jocs, i a la matinada, rессopó. L'èxit de participació ha estat destacable i és de remarcar el fet que augmenti el nombre de gent jove que decideix passar aquest dia a Artesa.

Les festes del període nadalenc es van cloure amb la cavalcada dels Reis Mags d'Orient, que va ser organitzada per l'AJALL (Associació de joves d'Artesa de Lleida).

APROVACIÓ PROVISIONAL DE LA MODIFICACIÓ A LES NORMES SUBSIDIÀRIES

El dia 9 de gener el Ple constituït en sessió extraordinària va aprovar provisionalment la modificació de les normes subsidiàries d'Artesa de Lleida. Aquesta modificació comporta una redefinició de la zona industrial i preveu reserves de sòl per a poder ampliar la zona urbana del municipi així com tot un seguit de retocs i detalls interiors del casc urbà. Ara només cal que la Comissió Provincial d'Urbanisme informi al respecte per tal que aquestes puguin entrar en vigor.

FESTA DE SANT ANTONI (17 de gener)

L'Ajuntament va establir que el dia 17 de gener seria festa local al municipi. Ja fa anys que s'aprofita aquesta diada per tal de fer un dinar de germanor consistent en Olla Barrejada, cuinada pel Venanci Drudis. L'acte va tenir lloc a la Sala de la Llar del poble que va omplir-se de gom a gom i on s'ha de destacar l'assistència del Subdelegat del Govern central Sr. Joan Barios, del Delegat de Governació de la Generalitat de Catalunya Sr. Josep Giné i del President de la Diputació de Lleida Sr. Josep Grau.

INAUGURACIÓ DE L'ENLLUMENAT PÚBLIC (17 de gener)

La primera fase de la reforma de l'enllumenat públic va ser inaugurada de la mà del President de la Diputació de Lleida, Sr. Josep Grau i Serís, el dia 17 de gener, a les 7 de la tarda.

Amb aquesta obra s'ha reformat l'enllumenat dels carrers més antics del municipi.

VIATGE A LA RIOJA (16 i 17 de gener)

Els dies 16 i 17 de gener, com a cloenda del curset de tast de vins i caves que es va organitzar a l'Agrupació Cultural La Femosa es va fer una sortida a la Rioja, per tal de visitar les bodegues FRANCO ESPAÑOLAS i conèixer una mica més a fons aquest terreny.

L'excursió a la qual s'hi van apuntar una trenta de persones va ser tot un èxit en quant al viatge i el seu contingut, i en concret allò que més va fascinar a aquests viatgers va ser la visita al municipi declarat històric-artístic d'Haro, on només s'hi pot accedir a peu, ja que tots els carrers estan formats pels sostres de les bodegues.

APROVACIÓ DE LA LIQUIDACIÓ DEL PRESSUPOST DE 1997 DE L'AJUNTAMENT.

La liquidació del pressupost de l'Ajuntament de 1997 ha donat un superàvit de 13.413.973 ptes. el qual va ser aprovat al Ple de l'Ajuntament del dia 30 de gener de 1998.

APROVACIÓ DEL PROJECTE D'UR- BANITZACIÓ DE LA TRAVESSIA DEL CARRER DELS GALLART

El projecte d'aquesta obra que per segon any consecutiu està inclosa al pressupost municipal de l'Ajuntament d'Artesa, va ser aprovat pel ple el dia 30 de gener d'acord amb el projecte redactat pels serveis tècnics de l'Excma. Diputació de Lleida amb un pressupost de 1.300.580 ptes.

REVISIÓ DEL PADRÓ D'HABITANTS A L'1 DE GENER DE 1998.

El padró d'habitants d'Artesa de Lleida aprovat pel ple del dia 30 de gener, ha sofert des del dia 1 de maig de 1996, data de la darrera revisió, fins a l'1 de gener de 1998 les següents variacions: Població de dret a l'1 de maig del 96: 1.217 habitants. Desde llavors s'han produït 77 altes i 46 baixes. Població de dret a l'1 de gener d'enguany: 1.248 habitants, distribuïts en 625 homes i 623 dones.

OBRES AL CONSULTORI MÈDIC

El Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya, ha concedit una subvenció d'un milió de pessetes i escaig, per tal d'instal·lar, al consultori mèdic local, aparells d'aire condicionat, dipòsit d'aigua, canviar la fusteria exterior i pintar-lo.

El ple de l'Ajuntament del dia 30 de gener, va acordar adjudicar aquestes diferents partides i realitzar la inversió.

MOCIÓ SOBRE L'ARRANJAMENT DE LA CARRETERA L-702

EL Ple del dia 30 de gener, va aprovar amb caràcter urgent, una moció sobre l'arranjament de la carretera L-702 que es pot resumir en els següents acords: Primer.- declarar la urgència d'aquest afer. Segon.- aprovar aquesta moció que també ha estat tramesa als Ajuntaments de Puigverd de Lleida, Aspa, Albagés, El Cogul i Castellldans per tal que s'adhereixin a la mateixa. Tercer.- Trametre l'acord al President de la Generalitat de Catalunya, al Conseller de política territorial i obres públiques, al Director General de Carreteres, als serveis territorials de carreteres de Lleida i al delegat del govern a Lleida. Quart.- Iniciar, en cas que en el termini de dos mesos no es rebi una

proposta d'execució de l'arranjament de la carretera L-702 on es concreti la seva realització material a curt termini, tot un seguit de mobilitzacions i manifestacions, que posin de relleu els nostre rebuig a aquesta situació que ja fa massa anys que dura.

FESTA DE L'ARBRE (6 de febrer)

L'Ajuntament va escollir aquest dia per tal de celebrar l'annual festa de l'arbre amb la quitxalla del col·legi. Enguany els arbres s'han plantat enfront del dipòsit municipal d'aigua on hi ha la plataforma on s'ubiquen els contenidors de la recollida de la brossa. La festa va cloure amb un dinar de germanor, a base d'entrepans, a la pista poliesportiva.

FESTA DE SANTA ÀGATA (5 i 8 de febrer)

El calendari estableix que el dia 5 de febrer és Santa Àgata. Aquesta Santa és la patrona de les sones i per aquest motiu, aquest dia, l'Associació de dones va celebrar-ho amb una missa, una processó i una xocolatada. Si bé no contentes amb això i amb ganes de fer arribar la festa a tothom el diumenge

dia 8 es va celebrar una cercavila amb els grallers de La Femosa i un dinar de germanor. A la tarda es va fer una llúida i animada sessió de ball. Dins d'aquesta sessió, es va sortejar una toia per recaptar dinar a benefici de la Lluita Contra el Càncer. Es van recollir unes 80.000 pessetes.

BALANÇ DE LA BIBIOTECA

A la Biblioteca de La Femosa, durant l'any 1997, hi van entrar 224 nous llibres des d'aquesta procedència:

Donats per la Generalitat.....	149
Donats per particulars.....	33
Per intercanvi de publicacions.....	11
Donats per l'I.E.I.....	2
Per adquisició de La Femosa.....	29

Per l'adquisició de llibres, durant l'any passat, La Femosa va destinar 58.715 pessetes del seu pressupost.

Recordem que la Biblioteca de La Femosa està oberta a tots els veïns i veïnes del poble, dins d'aquest horari:

Dimecres: de les 6 de la tarda a les 8 del vespre.

Diumenges: de 2/4 d'11 a 12 del migdia

També us podem atendre cada vespre si així ho demaneu.

Viatge a la Rioja: El grup, davant les muralles del bonic poble de la Guardia

BALANÇ DEMOGRÀFIC

MATRIMONIS

01-03-97-	Adrià Gallart Costafreda	i	Josefina Valentines Santacreu
26-04-97-	Agustí Soler Aropez	i	Núria Iglesias Tudela
01-05-97-	Vicent Primo Alapont	i	Teresa Poros Pérez
17-05-97-	Josep Sabat fony	i	Maria-Isabel Domèench Bisen
31-05-97-	Josep Ramon Roca Callau	i	Noemí Gallart Moncusí
07-06-97-	Isidre Drudis Bellmunt	i	Núruí Barberà Rubio
20-06-97-	Sergi Ainoza Defior	i	Esther Redondo del Olmo
19-07-97-	Ignasi Balue Tomàs	i	Carolina Argilés Andres
19-07-97-	Jordi Xavier Clariana Maurel	i	Elena Olomí Falguera
26-07-97-	Antoni Manuel Jomenez Beana	i	M. Cèlia Avila Bonastre
20-09-97-	Jesús Font Pijoan	i	Maria Àngels Capell Bravo
04-10-97-	Sebastià Rodríguez López	i	Maria Soledad Carrasco Garcia
08-11-97-	Ramon Bellet López	i	Laura Benet Gañet
29-11-97-	Lluís Abadia Maicas	i	Araceli Fidalgo Pérez
07-12-97-	Miquel Torrent Santandreu	i	Laura Gallart Bonastra
21-12-97-	Francesc Masip Panavera	i	Maria Josep Felip Morillo

NAIXEMENTS

10-02-97-	Enric-Ricard Puy Souto	fill de	Pascual i Mercè
15-02-97-	Maryann Superbia Rabascall	filla de	Manel i Josefina
19-03-97-	Julia Puig Pericon	filla de	Josep i M. Teresa
24-03-97-	Adrià Batiste Benet	fill de	Ricard i Mireia
10-05-97-	Maria París Moliner	filla de	Joan i M. del Carme
10-07-97-	Raquel Vivo Puig	filla de	Joan i M. Dolors
05-09-97-	Laià Pascual Esinet	filla de	Joan Antoni i M. Dolors
15-09-97-	Biel Badia Roige	fill de	Josep i M. Teresa
30-09-97-	Berta Giribet Bonet	filla de	Josep i Laura
28-09-97-	Andrea Sanchez Florensa	filla de	Francesc i Eva
15-10-97-	Ariadna Rova Gallart	filla de	Josep Ramon i Noemí

DIFUNCIONS

4 de gener: Eva Sala Pericot - Carles-M. Ramos Fontes - Rocio Lozano Ibeas (els tres forasters, morts en un accident a l'Autopista).

3 de gener: Teresa Bonastra Piñol.- 6 de gener: Joaquim Prat Font.- 27 de març: Nectar Bronchal Huguet.- 30 de maig: Francesc (Paco) Gallart Bosch.- 24 de juliol: Antoni Layes Solé.- 21 de setembre: Maria Barberà Pujol.- 21 d'octubre: Mateu Peiró Brufau.

El cens d'artesa de Lleida, a l'1 de gener d'enguant era aquest: 1.248 habitants, dels quals 625 eren homes i 623 dones.

ELS PARLARS CATALANS

Sí, tots volem parlar català!, Però qui és qui el parlà més bé?. Els de Lleida diuen que són el de Girona, els de Girona diuen que són els de Tarragona, i els de Tarragona diuen que són els de Lleida. Jo crec que els de Tarragona són els que ho tenen més mal parat, ja que al seu territori tenen els tortosins (la quinta província), els quals tenen un accent valencià tot i que se senten veritablement catalans. Perdó, no em recordava dels barcelonins: aquests estan ben creguts que el millor català el parlen ells.

De totes maneres hem d'acceptar que gràcies a la televisió i a la mica de premsa i ràdio en català i a les facilitats de les comunicacions rodades entre municipis, hagin estat les causants que es perdessin les diferències del parlar peculiar de cada poble. Als anys trenta, els pobles del nostre entorn, tots tenien un parlar diferent, encara que només distessin mitja hora de camí un de l'altre.

Són nombrosos els estats que tenen en el seu territori un bon nombre de llengües i dialectes diferents, principalment en el que en diuen vells continents. I no passa res. Si hi ha conflictes, solen passar més per qüestions sectàries i religioses que no pas per la manera de parlar. La discòrdia entre dues comunitats sempre surt per interessos polítics que recauen en els interessos de l'economia. Per a mi, no és la llengua allò que sol fer un país, sinó la voluntat d'un poble.

Una de les coses que ha complicat el panorama de la llengua catalana, ha estat provocada per una sèrie d'expressions vanitoses dels polítics i intel·lectuals catalans en voler-se apropiat d'uns valors que en la realitat no els corresponen: Països Catalans, per exemple. Si hem de ser realistes, hem d'acceptar què València és, què les Balears són, què Andorra és, què Catalunya és. És molt difícil millorar el coneixement de la nostra pròpia llengua catalana per la immensa quantitat d'emigrants de les

espanyes i de tot el món que han vingut aquí, ja sigui com empresaris ja sigui com a massa obrera. Aquesta gent han introduït al país la llengua castellana de la qual és gairebé impossible d'ailiberar-nos de la seva influència, ja sigui directa o indirectament per la quantitat de formes de comunicació que té: premsa, cinema, ràdio, televisió...

Pel que fa a la parla catalana de la pròpia comunitat, és ben diferenciat d'entre llocs i viles dels quatre punts cardinals. En les ciutats, caps de província, totes tenen un accent distint: el barceloní, el gironí, el lleidatà i els de la quinta província, el dels quatre punts cardinals. En les ciutats, caps de província, totes tenen un accent distint: el barceloní, el gironí, el lleidatà i els de la quinta província, el tortosí. Dins de la mateixa província de Lleida, marquen un accent diferent les viles d'Arbeca, Cervià... i encara hauríem de parlar del dialecte gascó o Aranès. Per més varietat, encara, podem incorporar les diferents maneres de parlar de la Franja, el fragatí, per exemple o el cas del Matarranya, que tot i considerar-se aragonesos, quan van a Saragossa els diuen que són catalans i quan van a Barcelona els diuen que són valencians.

A València diuen que parlen valencià i no català. Si acceptéssim aquesta realitat, possiblement trauríem part de l'anticatalanisme. El mateix passa amb els parlars de les Balears. En una trobada a la ciutat francesa de Lurdes: «carall, sou catalans!», «no, som mallorquins!»

Tots volen la seva pròpia personalitat. Ningú vol ser sotmès a un altre país.

L'Independent de Ponent

EL NOU ENLLUMENAT PÚBLIC

Ara costa d'imaginar-nos els carrers del nostre poble sense llum. Sense gens de llum. Totalment a les fosques, com quan hi ha una avaria al subministrament elèctric, però devia de ser ben bé així abans del 1918, data en què va arribar l'electricitat a Artesa. La gent ja hi estava acostumada a la foscor o, almenys a la poca llum que fan les espelmes o els llums d'oli. Per caminar pels carrers a les nits que o hi havia lluna, hom havia de portar un fanalet de parets de vidre, per evitar que qualsevol bufadeta d'aire apagués la flameta que il·luminava el camí.

Quan l'any 1918, doncs, va arribar l'electricitat i es van posar bombetes pels carrers, devia semblar, als nostres padrins, que a Artesa ja havia arribat l'època moderna. Tot era nou. Tan nou que, fins i tot, els cables penjats per les parets de les cases o travessant els carrers, així com els pals i els agafadors de ferro, feien bonic. Era el senyal inequívoc i engrescador del progrés. Una cançoneta d'aquell temps ens ho confirma prou bé:

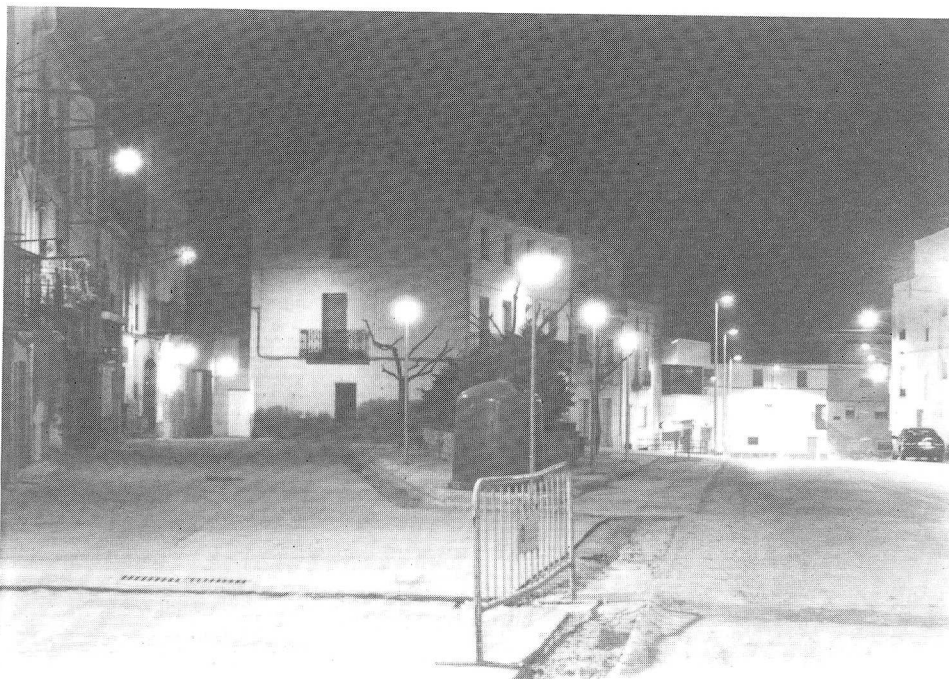
Abans el poble d'Artesa
semblava un mas robat,
però ara que han posat la llum,
ja sembla mitja ciutat.
Bombilles i palomilles
i la nova instal·lació
no deixa de ser un adorno
per la nostra població.

Les bombetes pelades (amb protecció o sense) que hi havia al final d'una mena de pantalla, van ser les úniques que durant molts anys hi va haver al poble. A finals dels anys cinquanta (més o menys) es van il·luminar el carrer Nou i el de Sant Ramon, amb fanals equipats amb tubs de llum fluorescent. Aquella explosió de llum blanca dels nou fanals va deixar bocabadats els artesencs (semblava que en aquells carrers havia sortit el sol de mitja nit). Als anys següents, se'n va posar a gairebé tots els carrers. Aquesta il·luminació va estar com un miratge, perquè al poc temps, hom ja es va adonar que aquests llums perdien ràpidament la seva claror inicial. Van arribar així els nou fanals amb bombetes de mercuri que són els que han funcionat des de llavors amb relativa eficàcia.

Mentrestant, com que el poble s'anava estirant, s'havia d'anar allargant i bifurcant la longitud de la línia elèctrica i posar més punts de llum allà on feien falta. Tot això sense canviar mai el gruix del cables que, cada vegada, havien de suportar més tensió. Tot plegat, doncs, s'havia arribat a tenir un cablejat deficient per a una il·luminació que ja no podia donar més de si.

Ara s'ha canviat el cablejat (només en un apart del poble, en aquesta primera fase) i s'han posat més punts de llum amb fanals nous. Al carrer de la Vileta i als altres carrers més estrets, s'hi ha posat fanals que imiten els vells llums de gas. Tot plegat, als carrers del poble, hi ha més claror, però aquesta vegada, s'ha optat per la llum groga que (encara que sigui de consum molt més econòmic) no és, ni de bon tros, tan vistosa com la blanca.

Per la nostra part, no hi tenim res més a dir. El reportatge fotogràfic que ha preparat el Ramon Serra, segurament el trobareu més eloqüent que totes les nostres paraules.

ARTESA DE LLEIDA, *CANVIEM-LI EL NOM?*

(Resposta a l'Adolf Costafreda)

En resposta a l'article aparegut al número 171 d'aquesta revista, començaré per dir que no crec que sigui un gran encert canviar el nom d'Artesa de Lleida pel d'Artesa del Pla, ja que la solució passaria per, o bé fer desaparèixer el nom d'Artesa o posar-lo en segon terme, i per què això?. Tots ens hem trobat més d'una vegada amb la locució següent:

- *I vostè d'on és?*

- *Sóc d'Artesa.*

- *Aleshores deveu conèixer el Pepito de can Paradís?*

- *No, no el conec.*

- *Sí home sí, aquell que li van donar un premi de literatura catalana.*

- *Perdoneu-me, crec que vostè està parlant d'un altre poble. Jo sóc d'Artesa de Lleida.*

- *Ah!, així no sou d'Artesa de Segre? i Artesa de Lleida on és?*

- *Artesa de Lleida és prop de la ciutat de Lleida, a uns vuit quilòmetres. Entre Lleida i les Borges Blanques, perquè se'n faci una idea.*

Aquest és un diàleg que ens trobem, per desgràcia, molt sovint. Estic d'acord amb l'Adolf de parlar més seriosament sobre el tema del canvi de nom i buscar, entre tots, un nom que sigui el que subratlli la nostra identitat com a poble, per acabar amb la ignorància de la majoria de gent que no saben distingir entre un poble i l'altre. Però hem de fer un petit incís, estem tant identificats amb el nom del nostre poble que, sempre que comencés amb el nom d'Artesa, portaria dubtes per saber si es tracta d'Artesa de Segre o d'Artesa de Lleida.

No fa gaires dies, vaig fullejar un llibre titulat GUIAS AZULES DE ESPAÑA, (Lleida) d'edicions GAESA. Una edició del 1996. Buscant a la pàgina 42, hi llegeixo:

Museos de la provincia:

Artesa de Segre. Museu Arqueològic.

Carrer del Castell Núm. 3 (Ayuntamiento de Artesa de Segre), tel. 16 71 62. Colecciones Arqueológicas.

El nostre amic Adolf ja pot afegir un altre error de nomenclatura a la llarga llista de disbarats que s'han fet confondre un poble amb l'altre.

Per tant, recolzo la proposta de canviar el nom d'Artesa de Lleida. Que es facin les reunions informatives pertinents per informar la gent. Explicar tot aquest assumpte el millor que es pugui per arribar a fer entendre la situació de mals entesos que provoca que els dos noms comencin per Artesa i que un d'aquests pobles sigui suficientment conegut com per eclipsar l'altre, en aquest cas el nostre que, no per això, és menys important.

Per la meva part, proposo el següent nom: EL PLAD'ARTESA. Imaginin-se per un instant aquesta conversa amb dues opcions diferents:

- *Sóc d'Artesa!*

- *D'Artesa de Segre, oi?*

- *No no, d'Artesa del Pla!*

O bé:

- *... de quin poble sou?*

- *Sóc del Pla d'Artesa.*

- *Ah!*

Xavi

RECICLAR, SÍ O NO?

Jo també era d'aquells que m'havia engrescat a fer la tria selectiva de les deixalles de casa per a ser reciclar tot el que es pogués reciclar. Fins i tot em guardava el resguard de les entrades del cinema i el bitllet de l'autobús, per posar-les junt amb el paper per reciclar. M'havia cregut de bo de bo que això de reciclar era cosa de tots i que, per això, tots hi havíem de posar el coll per aconseguir que res no fos llençat impunement sense mirar si es podia aprofitar per alguna altra cosa.

D'ençà, però que a Artesa ja no funciona la planta de compostatge. Des que ja no cal separar la matèria orgànica dels altres materials i que si poses alguna cosa allí on no l'havies de posar, no passa res, és igual, perquè tot va barrejat. Ara m'ha entrat com una mena de pau al cor que és massa. ¿Saben el que és patir per no saber mai si l'embolcall d'una bossa de patates s'havia de posar al paper o al plàstic? . Saben com tenia el cor d'estret per por d'equivocar-me?. Carat, noi, ara ja és una altra cosa!. Ara la vida em sembla més alegre. No és que visca despreocupadament del tot, no. És només que ara m'ho he agafat d'una altra manera, vet-ho aquí.

Quan el cendrer del cotxe ja és ben ple de puntes de cigarret, el trec i el buido fora del cotxe, estigui aparcad on estigui. El trec, el buido i llestos. Me direu que això no ho hauria de fer perquè les burilles (el filtre de les burilles) costa no sé quants anys de destruir-se. Bé sí, és clar que si que ho sé, però i què, què passa?, Que ho faig malament?, ja ho sé! Però no me'n puc estar de mirar-ho des d'aquest punt de despreocupadament...

Estava ben entabanat per mirar de fer les coses com calia. Estava del tot il·lusionat perquè el nostre poble feia el reciclatge com tocava i que de la matèria orgànica en fèiem fem. Encara no sé el que hi guanyem de portar les nostres deixalles a l'abocador comarcal, perquè encara que llencem

lluny la nostra brossa, aquesta no es destrueix pas. Sigui allà on sigui, es va amuntegant més i més cada dia...

Mirant al meu voltant, m'adono que la gent fa el mateix que jo o molt pitjor encara i no me n'escandalitzo. Hem passat de ser un poble peoner, on la gent havia començat a agafar consciència que les coses s'havien de fer bé, a ser un poble totalment despreocupat i gandul en aquest aspecte. No cal mirar prim a l'hora de llençar, llença el que vulguis. L'escombriaire ho recull tot. Tot cap al munt i visca la Pepa! No me'n cansaria mai de donar les gràcies al nostre Consistori, per aquesta decisió tan sublim de no deixar-nos fer una tria selectiva de les nostres deixalles domèstiques.

He de confessar que ara no visc més feliç que abans tot i que, oficialment, no tinc cap responsabilitat. Sembla que l'Ajuntament d'Artesa ens ha volgut absoldre d'aquest pecat de tenir peresa de destriar les coses (això per llençar, això per reciclar, això per ver fem). Fet i fet, no hi havia tanta feina... era només posar-s'hi. I quan un ja estava posat en aquesta cursa per a aconseguir i mantenir el nostre entorn més net, quan tot això hom ja ho feia gairebé d'esma i aparentment sense cap esforç, doncs, per una «butlla» dels dirigents dels assumptes del nostre poble, n'hem quedar redimits.

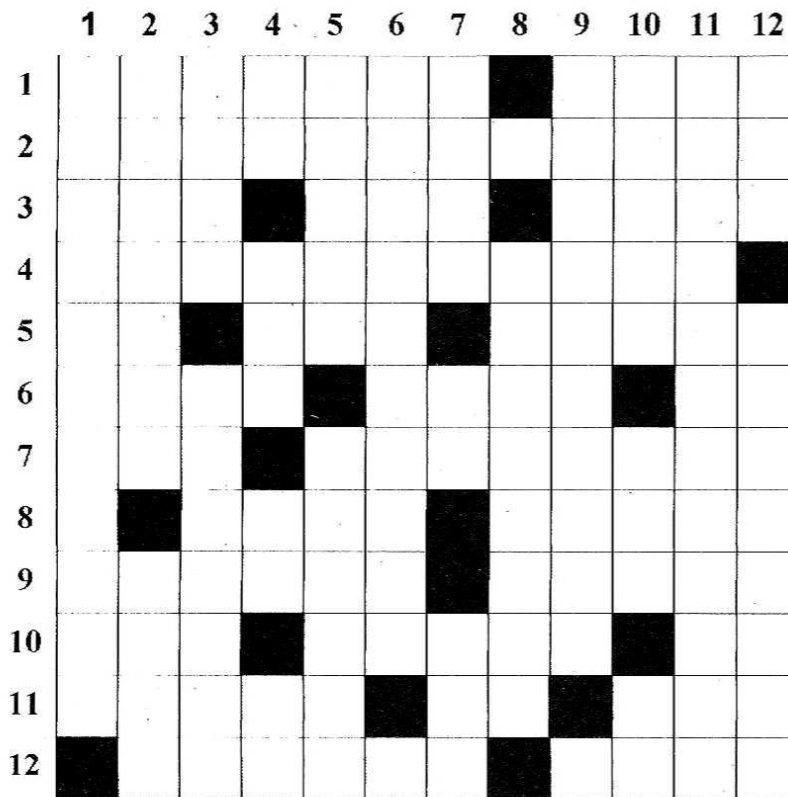
És d'agrair que el nostre Ajuntament, en comptes de demanar-nos que ens esmercem més a separar la matèria orgànica, que vigilem més bé de no posar paper al plàstic ni plàstic a la ferralla, en comptes de manar-nos més feina, com un bon pare ens ha volgut eximir de penes i treballs i, sobretot, de responsabilitats... Deia, com un bon pare, però no és ben bé així, perquè un pare, un bon pare, es preocupa sempre pel futur dels seus fills i... el nostre futur quin és si no ens posem a reciclar?

Pere Arnau

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS

1. En femení, que conté o prové de l'etil. Mamífer marí. 2. Atomitzador, que vaporitza. 3. Prefix que triplica. Un bou tot desgavellat. Rata dormidora. 4. Seguidor de rastres. 5. Per a cridar algú. Al revés, mesquí, vil. 6. Subjecta, assegura. Nois petits. Sud-est. 7. Avi, padri. Missatges de telegrafia ràpida. 8. Consonant. Anys de vida. Al revés, que té porus. 9. El líder de la no violència. Nom de dona. 10. Al revés, casa dels ocells. Números romans seguint un ordre. Element descobert pels suecs. 11. Banc on seuen els remers de les naus. Deu egipci. Insípid, insuls. 12. Nom de dona. Afanya't, corre.

VERTICALS

1. Distret, agradable. 2. Terapèutica. A l'estiu va molt bé si és condicionat. 3. Ocell adorat pels egipcis. Cada dos anys. 4. símbol del luteci. Germana del pare o de la mare. Entre les dues fan mil. Servei voluntari. 5. Mataró en romà. Illa d'Oceania. 6. Relatiu o pertanyent a la cibernètica. Consonants. 7. Al revés, nom de consonant que pronuncien molt bé els aragonesos i valencians entre altres. Article. Nacionalistes Irlandesos. 8. L'última. Malalta d'amnèsia. 9. Seient real o pontifical. Vuitena lletra catalana. 10. Abominable, detestable. Institut de Recerca Espacial. Quarta nota musical molt treballadora. 11. Que té correspondència. 12. Nom d'una vall al Baix Empordà. Venera, honra, acata, tot això ni més ni menys.

{ Solucions a la pàgina 30 }

CASA DE LA VILA

M'he adonat que, després de l'arranjament (que ja li convenia) de l'edifici de l'Ajuntament d'Artesa, a la façana, amb grosses lletres de ferro semi-forjat, s'hi ha posat el nom de «Casa de la Vila». Al meu gust aquestes lletres haurien quedat molt millor, estèticament i visual, si s'haguessin col·locat més amunt, però això és una cosa de gustos i no m'entretindré pas a criticar-ho. De fet no era d'això del que volia parlar. Només m'interessava agafar aquesta referència del canvi de cartell, ja que on abans hi posava (en un rètol a tot color) AJUNTAMENT, ara s'hi llegeix CASA DE LA VILA. Aquest darrer nom em sembla molt més escaient, més genuí i popular.

Feta aquesta introducció (del tot necessària per fer entenedores aquestes ratlles), passo a exposar el motiu d'aquest article.

Fins ara, en aquest edifici on s'hi cou o s'hi cuinen tots els assumptes del nostre municipi, encara que a la façana hi posés AJUNTAMENT, era realment Casa de la Vila, perquè els veïns podien gaudir del seu ús. S'hi feien reunions de tota mena: (a la Sala d'Actes) de regants, de joves, de dones, de grups i d'associacions. Servia, fins i tot, pels assajos de la Coral «La Primavera» i encara per més coses. Ara, en canvi, s'ha posat a la façana, amb lletres grosses CASA DE LA VILA, i s'ha tancat les portes a donar el servei que feia a grups i associacions que no tenen la seua pròpia Seu Social. Aquest canvi de criteris, a mi em sembla la cosa més lamentable que es podia esperar d'un Consistori que té la sensibilitat de recuperar el nom de «Casa de la Vila».

L'excusa (és clar, sempre hi ha d'haver una excusa) és que donant aquell servei, l'edifici s'embruta i es fan malbé les seues instal·lacions.

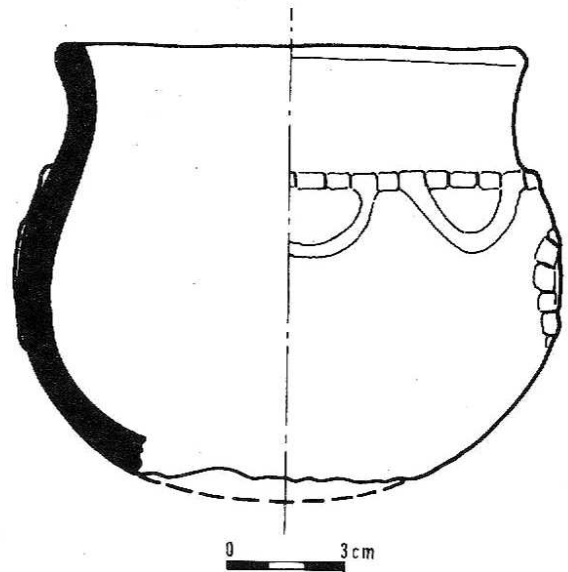
Això ja ho sabíem. Tot el que té un ús, té un desgast, però si l'estat de Casa de la Vila havia arribat a tenir un aspecte tan lamentable, no podem donar totes les culpes a la gent que habitualment en feia ús, sinó, sobretot, a la descurança o despreocupament dels respectius Consistoris que des d'allí han governat el poble. M'agradaria assenyalar (per si a algú li havia passat per alt) que aquest edifici va inaugurar-se l'any 1971 i que, des de llavors no s'hi havia donat ni una paletada (com vulgarment se diu) ni mai més cap capa de pintura. Aquesta deixadesa de tants anys explica més bé que cap altra cosa, l'aspecte de deteriorament que ofereix, per no haver de fer pagar els plats trencats, als usuaris que de tant en tant s'hi reunien per parlar dels seus assumptes.

Casa de la Vila, per ser això mateix, Casa de la Vila, hauria de tornar a oferir aquest servei als veïns. Tanmateix, hauríem de pensar que al nostre poble no hi ha un altre local que ofereixi un mínim de qualitat per fer-hi reunions. Que l'edifici s'embruta i es fa malbé?, doncs a netejar-lo i a pintar-lo més sovint!. Els diners de l'Ajuntament no es recapten entre tots els contribuents de la vila?. L'edifici no és del poble?, per què, doncs, els veïns no en poden fer ús?. És un contrasentit massa gros que quan l'edifici, a la seua façana, hi posava AJUNTAMENT en fes ús tot el poble i ara que hi posa CASA DE LA VILA, només serveixi per les coses exclusives de l'Ajuntament.

Espero i confio que els membres del Consistori entenguin el meu suggeriment i tornin a obrir les portes de l'Ajuntament perquè aquest, sigui de veritat, CASA DE LA VILA.

A. Costafreda

PROJECTE SOBRE L'ESTUDI DE JACIMENTS NEOELÍTICS DE LES VALLS DELS RIUS: SET, FEMOSA I VALL MAJOR

En el decurs de l'any 1997 el Grup de Recerques Arqueològiques de La Femosa, conjuntament amb el Departament d'Antropologia Social i de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona, hem iniciat la realització del projecte d'investigació «El poblament de les terres planes de l'interior de Catalunya durant el procés de neolitització: l'exemple de les valls dels rius Set, la Femosa i Vall Major (Segrià i Les Garrigues)», en el qual hi col·labora també la Unitat d'Arqueologia, Prehistòria i Història Antiga de la Universitat de Lleida i que ha comptat amb el suport econòmic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida.

L'execució d'aquest ambiciós projecte de recerca està encaminat a intentar paliar un dels grans buits de coneixement que té la prehistòria del nostre país, en quant al període neolític en relació a les planes del Segrià i Les Garrigues, on aquesta etapa prehistòrica no ha estat estudiada amb la profunditat que es mereix.

Al llarg dels anys d'existència del Grup de Recerques Arqueològiques de La Femosa i en el decurs de les nombroses prospeccions arqueològiques intenses

dues a terme a les valls dels rius Set, La femosa i Vall Major, així com en altres barrancades i torrenteres menors del mateix marge esquerre del riu Segre, hem localitzat un nombre molt important de jaciments neolítics, que a nivell cronològic es poden situar entre el VI i el III mil·leni abans de Crist, als quals s'hi han d'afegit tots els altres jaciments de la mateixa època localitzats, en aquesta zona, per diferents estudiosos i afeccionats a l'arqueologia del Segrià i les Garrigues. El resultat de totes aquestes prospeccions fa que a hores d'ara puguem dir que aquestes valls representen una de les zones de Catalunya amb una densitat més alta de jaciments d'aquesta època. Jaciments que són a l'aire lliure, gairebé sempre i que ocupen extensions de terreny bastant grans.

Malgrat aquest nombre tan important de jaciments localitzats, el coneixement que es té del període, a nivell global, es més aviat escàs, perquè mai no s'havia plantejat un estudi aprofundit i seriós sobre aquest important conjunt de jaciments neolítics. Les primeres notícies sobre el neolític

d'aquestes terres es situen als anys seixanta i fan referència a tres jaciments del terme de Sarroca i altres del Dr. S. Vilaseca de Reus, dels anys setanta sobre alguns jaciments de la vall del riu Set. L'any 1980 es presenten dos treballs referits directament a les valls dels rius Set i La Femosa. El de la vall del riu Set és la Tesi de Llicenciatura de senyor Mas i Canalis i representa la confecció detallada d'una carta arqueològica de tots els jaciments de la vall, entre els quals en localitza 39 de neolítics, tots referits utilitzant el clàssic nom de «taller de sílex», tan comú a casa nostra en referir-

cronologies, localitzant-ne 12 de neolítics, la majoria sota la denominació de «tallers de sílex» i dels quals suggereix que podrien enllaçar amb un vell fons mesolític. Per primera vegada es comenten els jaciments de Roques del Monjo, Torre del Garrell i la Planeta, en els quals ja s'hi assenyalen la possible presència d'estructures domèstiques conservades associada a ceràmica neolítica montserratina. En aquest treball es fa també referència a unes notícies antigues que assenyalaven l'existència d'uns sepulcres de fossa apareguts a les Borges Blanques i a la partida de Grealó, municipi de Lleida, dels quals no se'n

Els arqueòlegs preparant-se per fer la recerca de camp

nos a qualsevol estació de superfície amb sílex tallat. Conjunt de jaciments la majoria dels quals havien estat localitzats pel Grup de recerques Arqueològiques de La Femosa.

El de la vall de La Femosa fou iniciat a mitjans dels setanta, però publicat també aquest any de 1980 pel Grup de Recerques Arqueològiques de La Femosa. En aquest treball es fa també un repàs a tots els jaciments coneguts de la vall de totes les

coneixen els materials.

Al llarg de l'any 1984 apareixen dos treballs dedicats de forma monogràfica a jaciments neolítics d'aquestes valls. El primer, de Josep Gallart i Alexandre Mir, és un estudi dels jaciments de Roques del Monjo (Artesa de Lleida) i Pla del Gardelo (Juneda), ambdós a la vall de La Femosa. Tots dos presenten, junt a una nombrosa i variada indústria de sílex tallat, diversos fragments ceràmics entre els quals n'hi ha

amb decoració d'estils cardials i epicardials. Tot i la manca de datacions absolutes, els materials, suggereixen una clara ocupació dels jaciments durant les primeres etapes del Neolític Antic. El segon també de Josep Gallart està dedicat al jaciment de la Planeta (Artesa de Lleida), també a la vall de La Femosa. En aquest jaciment aparegueren, malmeses pels treballs agrícoles, algunes concentracions de materials lítics i ceràmics, d'estil epicardial, associades a taques de cendres. Una breu excavació, efectuada pel nostre grup, va permetre localitzar l'existència d'un nivell arqueològic, molt mal conservat per culpa de l'acció destructiva dels treballs moderns, sense que es pogués, però, documentar la conservació de cap estructura. El jaciment no fou exhaurit i en diversos llocs, en els quals el nivell original del terra queda inclús a un metre per sota del nivell del camp, és possible que s'hi conservin estructures semblant a les excavades.

El darrer treball publicat sobre el neolític d'aquestes valls fou la síntesi que publicaren l'any 1987 Adolf Costafreda i Antoni Llussà, en què s'hi presenten de forma resumida els materials i jaciments

d'aquestes tres valls. En aquest sentit és molt interessant el mapa que adjunten amb la localització de 22 estacions i els dibuixos amb la secció de les peces més significatives. D'ençà d'aquest darrer treball, ja fa quasi deu anys, no n'ha aparegut cap de nou que faci referència als 72 jaciments coneguts d'aquestes tres valls, cosa bastant sorprenent si es té en compte l'extraordinari potencial conegut.

En vista d'aquest panorama en què es constaten dèficits en la investigació del neolític de les nostres comarques i tenint en compte el potencial tan gran que presenten els jaciments localitzats, ja sigui pel seu nombre o per l'extensió que es constata que tenen alguns d'ells, o les característiques que presenten ens va fer decidir per plantejar un projecte d'estudi exhaustiu del neolític i la seva difusió a més llarg termini.

Aquest projecte es planteja com a primer objectiu valorar adequadament el període neolític en una zona d'alt potencial agrícola i clau posició estratègica pel que fa al procés de neolitització de Catalunya. En aquest aspecte es planteja com a primera tasca, establir una cronologia relati-

va dels jaciments coneguts, a partir dels materials recollits al llarg dels anys i assegurar-ne la seva cronologia neolítica. Perquè aquesta primera fase sigui fiable és imprescindible efectuar una nova recollida de materials en superfície per poder avaluar correctament la representativitat de les recollides de materials anteriors i poder tenir així mostres homogènies fiables.

El segon objectiu és

A La Femosa, seleccionant els materials recollit

conèixer les característiques internes d'aquestes ocupacions i restringir el terme «taller de sílex» a tot aquell jaciment on només hi hagi representada aquesta activitat. Els pocs estudis detallats que ja hem comentat assenyalen la presència de diversos materials i elements, a més del sílex, que posen en qüestió aquesta definició de «tallers», suggerint més aviat la presència d'assentaments o poblats que, tenint en compte algunes grans dispersions de materials que s'observen en els jaciments localitzats, pogueren arribar a tenir un tamany considerable. A partir de les prospeccions de superfície efectuades en la primera fase es podran determinar quins són els jaciments més rics en materials i quins semblen els menys afectats pels treballs agrícoles. Amb aquestes dades podrem plantejar sondejos arqueològics de reduïdes dimensions en els indrets dels jaciments on s'han constatat les concentracions més significatives de materials arqueològics i verificar l'existència o no de nivells arqueològics ben conservats.

El tercer objectiu, molt relacionat amb l'anterior, és de cabdal importància per a una correcta valoració del conjunt de la neolitització de la zona i de la seva significació en la neolitització de les comarques i regions veïnes: obtenir datacions absolutes de C14 en tots aquells jaciments amb nivells arqueològics conservats.

El quart objectiu es planteja a partir de la densitat dels jaciments que hi ha localitzats en aquestes tres valls i els seus entorns i que representen una mostra excepcional: estudiar les interrelacions espaials entre cada un dels jaciments i el seu entorn i entre els diferents jaciments entre si i veure amb quina dinàmica es comporten al llarg del període. Cal doncs situar exactament la localització topogràfica de cada un dels jaciments i analitzar-ne el

seu entorn immediat, els recursos naturals i la seva potencialitat agrícola.

En síntesi el projecte té les següents línies bàsiques d'actuació:

Recollida de materials arqueològics superficials en els jaciments, verificació de les cronologies relatives i valoració del seu estat de conservació.

- Sondejos de reduïdes dimensions en els jaciments més ben conservats.
- Datacions absolutes de Carboni 14.
- Establiment d'un model d'ocupació del territori.
- Estudi aprofundit dels materials arqueològics.
- Estudi paleoambiental i paleoeconòmic.
- Difusió dels resultats de la investigació del neolític de les terres de Ponent a diversos nivells.

L'execució d'aquest projecte ha estat iniciada l'any passat, amb la prospecció intensiva superficial de diversos jaciments d'aquestes valls, amb l'estudi aprofundit i exhaustiu dels materials recollits al llarg de les diverses prospeccions, situació en el plànol del jaciment de les zones amb una major concentració dels materials arqueològics a partir de les prospeccions. Totes aquestes tasques ens aporten les informacions necessàries per a tenir un coneixement aproximat de l'extensió del jaciment, la seva cronologia relativa i les seves possibilitats, per a passar a una fase més avançada del projecte a poder triar els jaciments amb unes majors possibilitats d'excavació i a l'establiment del model d'ocupació d'aquest territori durant el neolític. Tot això contribuirà a paliar, com hem dit, el dèficit que tenim sobre el coneixement del neolític de les valls dels rius Set, La Femosa i vall Major.

**Grup de Recerques
Arqueològiques de La Femosa**

IMATGES DEL FUTBOL D'ARTESA

Davant l'èxit que vantenir les tres fotografies velles de l'equip de futbol Artesa de Lleida que vam publicar al número pasat, ens ha semblat bé de publicar-ne tres més.

Al marge de l'interés futbolístic que poden tenir aquestes fotografies per anar confeccionat la història gràfica del Club de Futbol Artesa que enguany compleix els 75 anys de la seva fundació, cal assenyalar com a referència històrica, la ringlera de cases bessones que es veuen al marge de dues fotografies, contruïdes totes a principis d'aquest segle. Aquestes cases, edificades llavors fora del poble, al peu de la carretera de Lleida, tenen el privilegi d'haver creat un nou topònim urbà: LES CASES NOVES. Topònim que, actualment, s'ha extés per designar totes les cases i carrers que hi ha a l'altre costat de la carretera.

De fotografies velles de l'equip de futbol d'Artesa, no en tenim cap més, Tot i que ens agradaria anant-hi publicant més. És per això que, des d'aquest Redacció, demanem a totes aquelles persones que en tinguin alguna, que ens ho facin saber. Ens agradaria fer-ne una còpia.

Aquesta darrera fotografia, segons el Joan del Galano, va ser feta el 15 d'agost de 1940, després que l'Artesa guanyés al Rasing de Terrassa i s'adjudiqués el trofeu de la Festa Major

VA DE VINS

Després del profitós curset de TASTAR VINS organitzat La Femosa que va interessar a tanta gent, i de l'excursió de dos dies a la Rioja visitant cellers, l'amic Xavi ens ha preparat un estudi complet per que, cadascú de nosaltres, pel nostre compte, puguem aprofundir més en aquest món tan sofisticat i apassionant del vi. L'estudi consta de tres parts o fases: **visual, olfativa i a la boca**. Comencem per la priemra:

FASE VISUAL

Prepareu els instruments necessaris per al tast: una taula coberta amb un joc de taula blanc, una bona llum, i un recipient (pot ser cubitera) per escopir el vi.

Disposarem de les copes adients. Les copes seran de cristall incolor i fi, sense tallar i previstes de peu llarg. És fonamental que les copes tinguin sempre la boca més estreta que el cos!. Si degustem vins escumosos (caves o «champagnes»), hem d'utilitzar copes altes, però sempre de cristall incolor, peu llarg i boca més estreta que el cos (les millors són les denominades «de tulipa»).

Escorxeu l'ampolla, i comproveu detingudament l'estat del suro, analitzeu-lo primer visualment. Un suro en bon estat ha d'estar lleugerament humit pel vi, demostrant així que l'ampolla s'ha guardat sempre en posició inclinada. Sostenint el tap entre els dits, apreteu-lo lleugerament per comprovar que és flexible. Desconfieu dels taps ressecs sense flexibilitat.

Aproximeu el suro al vostre nas, per realitzar un examen olfactivu. El tap sols pot fer olor lleugerament a suro envinat. Quan el suro presenti olors forts i estranys (ametlles amargues, sofre, clor, etc) vol dir que el vi ha pogut ser contaminat. Si tenim la sospita, hem de servir una mica de vi a la copa, comprovar si l'olor del suro ha arribat fins al vi i comproveu el seu estat. Si encara no n'estem convençuts, provem una petita quantitat de vi i jutgeu-lo a la boca. No s'ha d'empassar el vi si no el trobeu bo (per això disposem d'un recipient o cubitera per escopir). Rebutgeu l'ampolla si observeu que el suro s'ha pogut malmetre. No oblideu de canviar i rentar bé la copa amb aigua neta, sense detergent i una mica

d'esperit de vi.

Col·loqueu la copa davant de la llum, de manera que rebí la claror directament, i comproveu que el vi és net, sense sediments. Es aleshores quan hem de decidir de decantar el vi per eliminar els pòsits, o preferiu servir-lo tal qual. Observeu també si el vi té el seva llumenor natural i reflèteix la claror de forma viva i alegre. Els vins de color mat, tristos i apagats, mostren moltes vegades, els defectes en les fases posteriors del tast (en la fase olfactiva i en la boca).

Inclineu la copa lleugerament cap endavant sobre el joc de taula blanc, manteniu-la sota els vostres ulls, de manera que es pugui apreciar la intensitat del color i del matís del vi. Els vins blancs de reflexos verds o molt subtilment daurats són vins joves. Els blancs amb reflexos intensament daurats o electre (àmbar) són més vells (han estat criats en fusta, o han estat mal conservats). Els vins negres joves són de color violaci. A mida que es fan vells agafen tonalitats de coure o teulada.

Moveu la copa amb suavitat i observeu-la novament a la claror, davant la llum, per comprovar com es formen les llàgrimes del vi. Els vins rics en glicerina ploren a la copa. Però no sempre les llàgrimes són senyal d'un vi untós, amb saba i gran classe (f també els vins peleón, quan tenen molt alt grau alcohòlic, vessen llàgrimes!).

Quan es tracta de vins escumosos, hem d'utilitzar una copa alta de forma de tulipa. Observeu la formació de bombolles. Un bon vi elaborat pel «methode champenoise», fermentat a la seva ampolla i una bona criaçna amb les seves llevants, tindrà les bombolles petites. La

bombolla diminuta, viva, de formació incessant, que va pujant i formant un rosari a la vora, acostuma a ser promesa d'unes altres i bones qualitats. Les bombolles de qualitat no s'uneixen unes amb les

altres com si fossin grans de sabó; puguen verticalment, individualment, formant un interminable rosari escumós.

FASE OLFATIVA

Una vegada acomplert el nostre anàlisi visual del vi (neteja, brillantor, intensitat, i matis de color, observació de les bombolles en el vi escumós, etc.), arribarem a la fase més important i decisiva del tast: l'anàlisi de les aromes del vi. Qui no educa el seu nas no pot arribar mai a convertir-se en degustador ni tan sols en gastrònom. Quan triem les copes adients, insistim que tinguin la boca més estreta que el cos: ara tindreu l'ocasió de comprovar la importància de diferenciar i tastar bé les aromes

Apropeu el nas a la copa per comprovar, en una impressió global, que no hi ha aromes desagradables al vi. En primer lloc ja observem que el tap de suro era en bon estat. Aleshores tenim l'ocasió de rectificar, en apropar el nas al vi. Tampoc han d'aparèixer olors com poden ser de vinagre, de sofre, d'all, cautxú, paper, etc. A vegades els olors de paper o de detergent apareixen en les copes mal rentades o mal airejades. Per això és tan important vigilar la correcta neteja de la cristalleria, (tenir cura dels rentavaixelles, dels detergents, i els armaris tancats!). El més correcte és netejar les copes sota l'aixeta d'aigua calenta, deixant corre el raig, i eixugar-les a l'aire.

Hem de remoure la copa suaument, agafant-la per la part llarga del peu. I ja us vam recomanar no omplir massa la copa per evitar que us esquitxeu, ara, en remoure-la!

Quan les aromes del vi s'han airejat, atanseu, sense por, el nas a la copa. Intenteu reconèixer els olors del vi, aneu repassant a la vostra memòria olfativa les diferents famílies aromàtiques: quina olor fa aquest vi? a flors?, a fruites? a fusta? A herbes o vegetals? Espècies?... Si l'olor és de fruites, són verdes o madures? Es tan madura que ens recorda la confitura? Potser es decanti més pel fruits secs, les avellanes, les nous, els dàtils, les figues?. Els millors vins són sempre aromàtics, complexos, i es van obrint a la copa, cada vegada més expressius i fruiters a mida que es mantenen en contacte amb l'aire.

Per poder olorar bé, heu de fer tres inspiracions consecutives de dos segons cada una,

separada per petits intervals de descans. No és aconsellable de tastar molts vins diferents per començar. Però agafeu un paper i un llapis (millor encara si disposeu d'una llibreteta per guardar els resultats dels tast), i anoteu les vostres apreciacions.

A continuació, us citaré algunes de les aromes que podreu trobar més sovint als vostres vins.

Qui sigui capaç de tastar bé els vins, demostrarà també ingeni a l'hora d'acompanyar-los amb els plats més apropiats. Si tasteu, per exemple, un blanc fresc amb aromes fruiters de poma i fruites exòtiques, no tindreu cap dubte a l'hora d'acompanyar-lo: una amanida de llagostins amb poma i pinya... Si és un noble negre amb aromes de maduixes i cireres, sempre tindrà l'oportunitat de preparar un ànec amb salsa de fruits vermells...

FLORS: acàcia, mareselva, viola, ginesta, violeta, rosa, tarongina, gessamí.

MEL: d'acàcia, tarongina, de romaní.

FRUITES: pomes, llimó, pinya, plàtan, fruites tropicals, maduixes, cirera, préssec, casis.

FRUITS SECS: avellanes i ametlles torrades, nous, figues seques, dàtils, cireres panses.

AROMES DE PASTISSERIA: anís, regalèssia, caramel.

AROMES D'HERBES I FULLES: falguera, menta fresca, essència de pi, tabac habà, fenc tallat, fulla seca de Nogué.

AROMES VEGETALS I DE VERDURES: espàrrecs, , pebrots verds.

AROMES DE TORREFACCIO: pa torrat, cafè, cacau, té, quitrà de fusta.

AROMES D'ESPÈCIES: vainilla, pebres, llorer, Canela, clau, nou moscada, timó, alfàbrega, gíngebre.

AROMES LACTICS: llet, mantega fresca, iogurt.

FUSTES: roure, cedre, oliban, fustes nobles.

TÒFONA: la tòfona es mes que un condiment. Aporta noblesa a un numero important d'ampolles de vi negre.

AROMES ALIMENTARIS: cervesa, sidra, brandy o conyac.

OLORS ANIMALS: ambre, mesc, cuir, gat d'algàlia, guineu. Aquests olors es fan a les ampolles de vins molt vells, madurats durant molt temps dintre d'ampolles.

Al marge d'aquests i uns altres olors agradable

que donen bona fe de la bona elaboració del vi, hi ha d'olors que denoten defectes. Podem trobar alguns olors indesitjables, en vins que no es conserven bé o no tenen la qualitat exigible. Entre els aromes negatius podem dir: tap de suro, sofre, cautxú, vinagre, etc.

FASE, A LA BOCA

Després d'analitzar les aromes, anem a tastar el vi a la boca. Per això hem de beure, poc a poc, una petita quantitat de vi: un pap mesurat, ni poc ni massa, suficient per poder mantinir-lo i remoure'l a la boca durant uns segons.

El primer contacte amb el vi el notarem als llavis i a la punta de la llengua. Per això beurem el vi lentament, poc a poc: per tenir aquesta primera sensació, que ens dona una idea de la temperatura del vi. Us heu d'acostumar a utilitzar un termòmetre per a mesurar la temperatura del vi a la copa. Intenteu memoritzar les sensacions que us produeixen els vins a les seves temperatures bàsiques: 10°C per als blancs, 11°C per al rosats, 16°C per als negres. Si els vins són calents, siguin blancs, rosats o negres, fiquen-los a refredar amb gel. No tasteu vins a menys de 60°C. És impossible percebre les aromes.

Per assaborir bé el vi a la boca, hem de fer-lo passar una i una altra vegada per la llengua, estrènyer-lo ben fort contra les genives, contra el paladar... Conte primer dos o tres segons, sols penseu amb les sensacions dolces i salades. Busqueu, sobretot, les sensacions dolces a la punta de la llengua, per veure si el vi és suau, madur i sec; o sobremadur i mes o menys dolç. Els dolços activen la salivació sota de la llengua. La major o menor graduació del vi és perceptible també a la boca, perquè l'esperit de vi produeix una sensació càlida i dolça.

Manteniu el vi a la boca, remeneu-lo sempre amb la llengua contra el paladar. Ara conteu set o vuit segons, cercant sols les sensacions àcides i amargues. Els àcids es noten als cantons de la llengua i activen la salivació intermaxil·lar. És a dir, la mateixa sensació que cerquem quan tenim la boca seca un dia d'estiu i bevem un refresc àcid. Les amargors es noten a la part posterior de la llengua, al fons de la boca. És degut als tanins del vi, sobretot dels negres i fiquen la llengua rasposa,

els llavis tivants i tallen la salivació.

Apreciareu ara la sensació aromàtica que produeix el vi al nas. No oblideu que el nas i la boca estan junts, i per això s'aprecien millor els aromes per via retronasal. Ara que el vi es calent a la boca, apreciem millor les aromes. Alguns (olors fruiters, florals, espècies, etc.) els vam descobrir en la segona fase de la degustació; però és possible que ara apareixen nous i més subtils aromes que encara no havien detectat en olorar per via nasal directa.

Empasseu-vos el vi i compteu mentalment els segons que passen abanç que totes les sensacions desapareguin de la boca. Les aromes i les sensacions (àcida, amargor, esperit de vi, etc.) persisteixen durant uns segons a la boca, després d'empassar-se el vi. Aquesta major o menor persistència diferencia els vins, segons siguin més o menys grans. Si tasteu diferents vins en una mateixa sessió, serà millor que us acostumeu a escopir en un recipient que s'ha de posar al costat. Entrenar-se per saber escopir el vi sense tacar-se exigeix pràctica.

Apunteu en un full de tast les sensacions bàsiques, ressaltant alguns conceptes: l'amplitud del vi a la boca (és a dir, s'omple amb els seus àcids, amargs i dolços), l'equilibri entre àcids, amargs i dolços (incloent l'esperit de vi amb aquestes sensacions suaus) i la impressió final que us ha donat: rodó, vellutat, acidul, pla, etc.

XAVI.P

AMB POQUES PARAULES

ÉMILE ZOLA

Aquests dies es compleix el centenari del «*J'acuse...*» de l'escriptor francès Émile Zola. Amb aquest article Zola intervenia en el cas Dreyfus, amb un manifest a la premsa pel qual fou processat i s'hagué d'exiliar a Anglaterra. El capità Dreyfus fou defensat per Zola contracorrent i li va costar molt car. Diuen que la intervenció de Zola amb el «*J'acuse...*» assenjala el naixement de la figura de l'intel·lectual modern, crític i compromès amb la seva societat. A més fou la primera denúncia, amb ressò mundial, contra l'antisemitisme, que després ressorgiria amb el nazisme.

La premsa actual, parlem sempre des d'un punt de vista global evidentment, diu ser hereva d'aquesta actitud d'E. Zola. Diu defensar la llibertat d'expressió, la veritat i la justícia. La premsa, però, s'ha convertit en el quart poder. I com tot poder no és aliè a corrupteles i foscos interessos de grups de pressió polítics i econòmics. Parlem globalment és clar. La premsa és actualment un negoci, un gran negoci i com tot negoci el que busca és vendre, vendre el més possible de productes, en aquest cas diaris. Com tot gran negoci tendeix a l'acumulació de capital i aquest capital està en mans de grans empreses amb una ideologia conservadora molt concreta i amb clares connexions amb èlits governamentals de la mateixa ideologia. Poder econòmic i poder polític conflueixen, com sempre. S'atreuen impúdicament. Això provoca una concentració dels «mass media» en poques mans que en res afavoreix la pluralitat, la defensa de la veritat, de la llibertat, de la justícia que diuen defensar en totes les capçaleres i editorials.

La notícia, per tant, el seu tractament, la seva forma, el que és i el que no és notícia, està determinada per aquests poders que

actuen sempre des de l'ombra. Rares vegades donen la cara. La independència, el sentit de la honestedat dels quals sempre presumeixen tots el diaris, sense excepció, existeix fins on és possible, fins on els deixen, fins on és políticament correcte. Fins on ho permeten els grups de pressió i la mateixa estructura dels diaris. Massa vegades la llibertat d'expressió que defensen és la llibertat de calúnnia, la llibertat d'enriquir-se deshonestament, la llibertat de mentir i manipular a cor que vols. El poder té el ple domini sobre la informació i la seva distribució. Ja no és com abans, evidentment. Ja no els cal la censura per perpetuar-se i perpetuar el seu sistema. Han canviat. El fons no deixa de ser el mateix: canviar perquè res no canviï. Els mateixos gossos però amb diferent collar. Avui el maneig és molt més subtil: manipulació, se'n diu. Manipular l'opinió pública d'acord amb interessos mercantils d'una ideologia conservadora, d'una classe conservadora que no vol canviar les estructures d'un món injust, perquè, com sempre, això suposaria perdre els seus avantatges i privilegis.

Una altra cosa són les postures individuals, puntuals d'alguns periodistes,, d'alguns intel·lectuals, que com Zola, i per què no, d'alguns medis informatius que, llavors i ara, sortosament, escapen d'aquesta dissortada xarxa d'interessos. Ell va pagar car el seu compromís amb les coses que creia: llibertat, igualtat, fraternitat. El centenari del «*J'acuse...*» de Zola ens recorda aquest compromís. El «*Jacuse...*» és un símbol de compromís. Malgrat que els que no en tenen cap, de compromís, després de mort (en vida no van poder) se'l vulguin fer seu.

Felip Gallart

COSES DEL FOLKLOR

EL COSTUM DE CANTAR EL CAP D'ANY

Al número passat, vaig escriure el darrer article sobre el folklore artesenc. El darrer ara per ara, ja que del folklore del nostre poble encara no està tot dit. Si torno a parlar de folklore en aquestes pàgines és només per a comparar coses dels nostres costums amb costums d'altres pobles de les nostres comarques. M'agradaria, en aquest aspecte, escriure uns quants articles. Llegint coses dels costums d'altres pobles, sovint m'he adonat que hi ha costums o cançonetes que gairebé són calcades a les nostres. Això no es pas d'estranyar. Tots formem part de la mateixa cultura i, pràcticament de la mateixa àrea geogràfica. Però així i tot, penso que és prou interessant de parlar-ne, encara que només sigui per curiositat.

He fet el buidat (damunt pel damunt) de diferents llibres de pobles que han publicat la seua, diguem-ne història de cada dia, on hi entra els costums. Però sobretot m'he servit, per escriure aquestes ratlles, de tot allò recollit per l'incansable Joan Bellmunt i publicat en la col·lecció Fets, Costums i Llegendes (més de vint volums) que edita des de 1987 Pagès Editor.

Per començar aquest seguit d'articles, he triat (ja que som als començaments de l'any) de parlar del costum de sortir a cantar el Cap d'Any. Aquest és un dels nostres costums més entranyables i que ha tingut més llarga pervivència. Recordem que encara era vigent durant els anys setanta. A la tarda del dia u de gener, tota la canalla del poble s'aplegava en una gran colla i anava per tots els carrers del poble a cantar:

Cap d'Any ha vingut
a cavall d'un ruc.
Cap d'Any vindrà
a cavall d'un marrà.
Si el ruc cau,
Cap d'Any adéu-siau.

Des balcons de les cases on la canalla es parava a cantar, els llençaven ametlles, nous, avellanes, prunes i figues seques... Més cap aquí, també caramels i diners.

Sempre m'havia preguntat si aquest costum nostre tenia paral·lels en altres indrets. Ara he vist que sí, encara que no a tot arreu eren de la mateixa manera. Per exemple, als pobles de les comarques de muntanya (però també en altres indrets de Catalunya) del dia primer de l'any en diuen «Ninou». A les dites populars de «per Nadal, un pas de pardal» i «per Sant Esteve, un pas de llebre», ells hi afegeixen: «Pel Ninou, un pas de bou». Als pobles dels Pallars, doncs, tenien el costum d'anar a cantar el Ninou. No era un costum col·lectiu com el nostre, ja que sembla (segons entenc de la lectura dels llibres esmentats) que era un costum individual, on cada xiquet o xiquets, amb una cistella a la mà, ho anava a cantar als seus padrins (com una mena de costum d'anar a plegar la mona per Pasqua). Les cançons que segueixen, per ordre, són dels pobles: Llesp, Àreu, Borèn, Espot i Tarroja de Segarra.

Ninou, Ninou,
que la boca em cou.

Ninou, Ninou,
la cua del bou,
la vaca establada
volem nous i figues
i un tros de cansalada.

Ninou, Ninou,
la cua del bou;
volem panses i figues
nous i olives.
Si no mos ho doneu
escales avall caigueu.

Ninou, Ninou,
la cua del bou,
a vaca establada
un tros de cansalada.

Ninou, Ninou,
l'esquella del bou.
Un pollí, un rací,
una rosta per a mi,
si no me'n donau
escales avall caigau.

Al poble de Maldà, a la comarca de l'Urgell, hi ha un costum semblant, però que es cantava per Sant Nicolau (no he pogut esbrinar quin dia és Sant Nicolau). La cançó recorda molt la del cantar al Ninou:

Sant Nicolau,
bisbe de la pau,
panses i figues,
nous i olives
tantes com vulgau;
si no me'n dau,
escales avall caigau.

Aquest costum d'anar a cantar al Ninou als padrins, i d'anar-hi amb un cistell, podria ser l'origen que més tard es cantés a totes les cases, perquè en els pobles del pla, en algunes cançons de cantar el Cap d'Any, s'hi esmenta el cistell, com veurem més avall:

A Albatàrrec:

Cap d'Any, bon any.
Passeu bé les festes de tot l'any.
Si no em voleu donar res
ni mai.
Si no em doneu,
així us fumeu
d'escales avall.

A Alpicat:

Cap d'Any, Cap d'Any,
que tingueu bon any,
si a la cistella no em poseu res,
foteu-vos d'escales avall.

A Montoliu:

Cap d'any, bon any
les festes de Cap d'Any.
Cap d'Any ha vingut
a cavall d'un ruc.
Si el ruc cau, adéu-siau.

A Puigverd de Lleida:

Cap d'any ha vingut
a cavall d'un ruc.
ha marxat, ha marxat
a cavall d'un gat.
Si el ruc cau, adéu-siau.

A Sudanell:

Tia, bon dia,
Cap d'any, bon any.
Una xiqueta ben boniqueta
ompliu-me la senalleta.

A Torrefarrera:

Cap d'Any, Cap d'any,
d'aquí un altre any,
bona salut
la cua d'un ruc.

A Alpícat:

Cap d'Any, Cap d'Any,
que tingueu bon any
Si a la cistella no ens poseu res,
foteu-vos d'escales avall.

Encara que segurament hi ha molts més pobles que tenien la seua cançoneta per cantar el Cap d'Any, acabaré aquest repàs amb la que cantaven a Bellpuig, ja que, sorprenentment, és iguala a la que cantàvem a Artesa:

Cap d'Any ha vingut
A cavall d'un ruc,
Cap d'Any vindrà
a cavall d'un marrà.
Si el ruc cau,
Cap d'Any adéu-siau.

A. C.

SOLUCIONS DELS MOTS ENCREUATS

Horitzontals: 1. Etilica. Foca. 2. Nebulitzador. 3. Tri. Ubo. Liró. 4. Rastrejador. 5. Ep. Roi. Miser. 6. Tiba. Nens. Se. 7. Iai. Teletips. 8. N. Edat. Porós. Gandhi. Irene. 10. Niu. ICICI. Sc. 11. Trast. Ra. Fat. 12. Elvira. Hala.

Verticals: 1. Entretingut. 2. Teràpia. Aire. 3. Ibis. Biennal. 4. Lu. Tia. Dd. Sv. 5. Iluro. Tahiti. 6. Cibernètic. R. 7. Jota. El. IRA. 8. Z. Amnèsica. 9. Faldistori. H. 10. Odiós. Ire. Fa. 11. Corresponsal. 12. Aro. Respecta.

